

ZAMONAVIY TA'LIMDA TARBIYA ISHLARINI BOSHQARISH KONSEPSIYALARI

Omarova Sabina Serik qizi

Alfraganus Universiteti 1 bosqich talabasi omarovasabina018@gmail.com

Annotatsiya: *Mazkur maqolada zamonaviy ta'lim tizimida tarbiya ishlarini boshqarish muammosi ilmiy-nazariy jihatdan kompleks tahlil etiladi. Tarbiya jarayonini samarali tashkil etish va boshqarishga xizmat qiluvchi konseptual yondashuvlar, xususan, tizimli, shaxsga yo'naltirilgan, kompetensiyaviy hamda innovatsion boshqaruv modellari mazmun-mohiyati ochib beriladi. Shuningdek, ta'lim muassasalarida tarbiyaviy ishlarni rejalashtirish, amalga oshirish, muvofiqlashtirish va monitoring qilish jarayonlarining metodologik asoslari yoritiladi. Muallifning ilmiy-nazariy qarashlari asosida zamonaviy ta'lim sharoitida tarbiya ishlarini boshqarish samaradorligini oshirishga qaratilgan ilmiy xulosalar hamda amaliy tavsiyalar ishlab chiqiladi.*

Kalit so'zlar: *tarbiya ishlarini boshqarish, pedagogik menejment, zamonaviy ta'lim, tarbiyaviy jarayon, shaxsga yo'naltirilgan yondashuv, kompetensiyaviy yondashuv, innovatsion boshqaruv*

Аннотация: *В данной статье с научно-теоретических позиций проводится комплексный анализ проблемы управления воспитательной деятельностью в системе современного образования. Раскрывается сущность концептуальных подходов, направленных на эффективную организацию и управление воспитательным процессом, в частности системного, личностно-ориентированного, компетентностного и инновационного управленческого подходов. Также освещаются методологические основы планирования, реализации, координации и мониторинга воспитательной работы в образовательных учреждениях. На основе авторских научно-теоретических взглядов сформулированы научные выводы и практические рекомендации, направленные на повышение эффективности управления воспитательной деятельностью в условиях современного образования.*

Ключевые слова: *управление воспитательной деятельностью, педагогический менеджмент, современное образование, воспитательный процесс, личностно-ориентированный подход, компетентностный подход, инновационное управление.*

Abstract: *This article provides a comprehensive scientific and theoretical analysis of the problem of managing educational and moral development activities within the modern education system. The study reveals the essence of conceptual approaches aimed at the effective organization and management of the educational process, including systemic, learner-centered, competency-based, and innovative management approaches. Additionally, the methodological foundations for planning, implementing, coordinating, and monitoring educational activities in educational institutions are examined. Based on the author's scientific and theoretical perspectives, relevant conclusions and practical*

recommendations are proposed to enhance the effectiveness of managing educational activities in contemporary educational contexts.

Keywords: *management of educational activities, pedagogical management, modern education, educational process, learner-centered approach, competency-based approach, innovative management.*

Zamonaviy jamiyat rivojlanishi ta'lim tizimi oldiga nafaqat malakali mutaxassis, balki yuksak ma'naviyatli, ijtimoiy faol va mustaqil fikrlovchi shaxsni tarbiyalash vazifasini qo'yimoqda. Bu vazifaning muvaffaqiyatli bajarilishi tarbiya ishlarini ilmiy asoslangan holda boshqarish bilan bevosita bog'liq. Bugungi kunda tarbiya ishlarini boshqarish pedagogik menejmentning muhim yo'nalishi sifatida e'tirof etilib, u ta'lim muassasalarida strategik rejalashtirish, tashkiliy faoliyat, pedagogik hamkorlik va natijalarni baholashni o'z ichiga oladi. Shu sababli zamonaviy ta'limda tarbiya ishlarini boshqarish konsepsiyalarini chuqur o'rganish magistrlik tadqiqotlari uchun dolzarb hisoblanadi. Ilmiy adabiyotlar va metodologik yondashuvlar tahlili. Ilmiy-pedagogik adabiyotlarda tarbiya ishlarini boshqarish masalasi pedagogik boshqaruv va ta'lim menejmenti doirasida o'rganiladi. Tadqiqotchilar tarbiyaviy jarayonni boshqarishni maqsadga yo'naltirilgan, uzluksiz va tizimli faoliyat sifatida talqin etadilar. Tahlillar shuni ko'rsatadiki, an'anaviy boshqaruv modellarida nazorat va intizom ustuvor bo'lgan bo'lsa, zamonaviy konsepsiyalarda hamkorlik, motivatsiya va refleksiya muhim o'rin egallaydi. Metodologik jihatdan tizimli, faoliyatga yo'naltirilgan va shaxsga yo'naltirilgan yondashuvlar tarbiya ishlarini boshqarishning nazariy asosi sifatida qaralmoqda. Tadqiqot materiallari va metodlari. Mazkur tadqiqotda quyidagi metodlardan foydalanildi:

- ilmiy-pedagogik manbalarni tahlil va sintez qilish;
- qiyosiy-pedagogik
- tahlil; tizimli-strukturaviy yondashuv;
- pedagogik tajribalarni umumlashtirish.

Tadqiqot materiallari sifatida ta'lim muassasalarida amalga oshirilayotgan tarbiyaviy ishlar, normativ-huquqiy hujjatlar hamda ilmiy tadqiqot natijalari o'rganildi. Natijalar va muhokama. Zamonaviy ta'lim sharoitida tarbiya ishlarini boshqarish quyidagi asosiy konsepsiyalar asosida amalga oshirilmoqda: 1. Tizimli boshqaruv konsepsiyasi. Mazkur konsepsiya tarbiyani yaxlit pedagogik tizim sifatida qarashni nazarda tutadi. Bunda maqsad, vazifa, mazmun, shakl va metodlar o'zaro uzviy bog'liq holda boshqariladi. 2. Shaxsga yo'naltirilgan boshqaruv konsepsiyasi. Bu yondashuvda tarbiya jarayonining markazida o'quvchi shaxsi turadi. Muallif fikricha, mazkur konsepsiya tarbiya samaradorligini oshirishda yetakchi ahamiyatga ega. 3. Kompetensiyaviy boshqaruv konsepsiyasi. Tarbiya ishlarini boshqarish natijasida o'quvchilarda ijtimoiy va fuqarolik kompetensiyalari shakllantiriladi. 4. Innovatsion boshqaruv konsepsiyasi. Raqamli texnologiyalar va interaktiv metodlar tarbiya ishlarini boshqarishda samarali vosita bo'lib xizmat qiladi. Muallifning ilmiy

pozitsiyasiga ko'ra, tarbiya ishlarini boshqarishda mazkur konsepsiyalarni integratsiyalashgan holda qo'llash eng samarali natijani beradi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, zamonaviy ta'limda tarbiya ishlarini boshqarish ilmiy asoslangan konsepsiyalarga tayanishi zarur. Tarbiya jarayonini samarali boshqarish uchun pedagog va rahbarlarning boshqaruv kompetensiyasini rivojlantirish, innovatsion yondashuvlarni keng joriy etish muhimdir. Muallif fikricha, tarbiya ishlarini boshqarishning zamonaviy modeli ta'lim sifati va tarbiyaviy natijalarni sezilarli darajada oshiradi. Zamonaviy ta'lim tizimida tarbiya ishlarini boshqarish masalasi ta'lim mazmunining muhim tarkibiy qismi sifatida tobora dolzarblashib bormoqda. Tadqiqot jarayonida o'rganilgan ilmiy manbalar, normativ-huquqiy hujjatlar hamda amaliy tajribalar tahlili shuni ko'rsatadiki, tarbiya ishlarini samarali tashkil etish va boshqarish pedagogik jarayonning sifat ko'rsatkichlariga bevosita ta'sir etadi. Ayniqsa, globallashtirish, axborot oqimining tezlashuvi va ijtimoiy muhitdagi o'zgarishlar sharoitida tarbiya jarayonini an'anaviy yondashuvlar asosida boshqarish yetarli samara bermaydi. Tizimli boshqaruv konsepsiyasi asosida olib borilgan tarbiya ishlarida muayyan ijobiy natijalar kuzatiladi. Xususan, tarbiyaviy faoliyatning rejalashtirilishi, monitoringi va baholash mexanizmlarining yagona tizimga solinishi jarayonning izchilligini ta'minlaydi. Tadqiqot natijalariga ko'ra, tarbiya ishlarini boshqarishda tizimlilikka amal qilinmagan taqdirda, alohida tadbirlar o'tkazilishi kuzatilsa-da, ularning tarbiyaviy samarasi barqaror bo'lmaydi. Shu boisdan, tarbiya ishlarini boshqarishda maqsadli yondashuv, rejalashtirish va tahlil mexanizmlarining mavjudligi muhim ahamiyat kasb etadi. Shaxsga yo'naltirilgan boshqaruv konsepsiyasi esa tarbiya jarayonining insonparvarlik tamoyillariga asoslanishini taqozo etadi. Tadqiqot davomida aniqlanishicha, tarbiyaviy ishlarni tashkil etishda o'quvchining individual xususiyatlari, qiziqishlari va ehtiyojlarini hisobga olish tarbiya samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. Bu yondashuv o'quvchini tarbiya obyekti emas, balki faol subyekt sifatida qarashga asoslanadi. Natijada o'quvchilarda mas'uliyat, mustaqil fikrlash va ijtimoiy faollik kabi sifatlar shakllanadi. Kompetensiyaviy boshqaruv konsepsiyasi doirasida olib borilgan tahlillar shuni ko'rsatadiki, tarbiya ishlarini boshqarish jarayonida faqat bilim va xulq-atvorni emas, balki hayotiy ko'nikmalarni shakllantirishga e'tibor qaratilishi zarur. Xususan, ijtimoiy moslashuv, muloqot madaniyati, fuqarolik mas'uliyati kabi kompetensiyalarni rivojlantirish tarbiya jarayonining asosiy natijalaridan biri bo'lishi lozim. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, kompetensiyaviy yondashuv asosida tashkil etilgan tarbiyaviy ishlar o'quvchilarning jamiyatdagi o'rnini anglashiga va faol fuqarolik pozitsiyasini shakllantirishga xizmat qiladi. Innovatsion boshqaruv konsepsiyasi zamonaviy ta'lim sharoitida tarbiya ishlarini boshqarishning eng muhim yo'nalishlaridan biri sifatida namoyon bo'lmoqda. Raqamli texnologiyalar, elektron platformalar va interaktiv metodlarning joriy etilishi tarbiyaviy ishlarning samaradorligini oshiradi. Tadqiqot jarayonida o'rganilgan tajribalar shuni ko'rsatadiki, innovatsion yondashuvlar tarbiya jarayonida o'quvchilarning faolligini oshiradi, ularni

mustaqil fikrlashga va ijodkorlikka undaydi. Shu bilan birga, raqamli vositalardan foydalanish tarbiyaviy faoliyatni monitoring qilish va tahlil etishda qulaylik yaratadi. Muallifning ilmiy pozitsiyasiga ko'ra, yuqorida qayd etilgan konsepsiyalarni alohida-alohida emas, balki integratsiyalashgan holda qo'llash tarbiya ishlarini boshqarishning samaradorligini yanada oshiradi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, tizimli yondashuv tarbiya jarayonining izchilligini ta'minlasa, shaxsga yo'naltirilgan yondashuv uning insonparvarlik mazmunini boyitadi, kompetensiyaviy yondashuv esa tarbiyaviy natijalarning amaliy ahamiyatini kuchaytiradi. Innovatsion yondashuv esa mazkur jarayonlarni zamon talablari asosida amalga oshirish imkonini beradi. Shuningdek, tadqiqot davomida tarbiya ishlarini boshqarishda pedagog va ta'lim muassasasi rahbarlarining boshqaruv kompetensiyasi muhim omil ekanligi aniqlandi. Boshqaruv kompetensiyasiga ega bo'lgan pedagoglar tarbiyaviy jarayonni samarali rejalashtirish, tashkil etish va baholash imkoniyatiga ega bo'ladilar. Aksincha, boshqaruv ko'nikmalari yetarli bo'lmagan holatlarda tarbiyaviy ishlar fragmentar tarzda amalga oshiriladi va kutilgan natijalarga erishilmaydi. Tadqiqot natijalari asosida shuni ta'kidlash mumkinki, zamonaviy ta'lim tizimida tarbiya ishlarini boshqarish ilmiy asoslangan, tizimli va innovatsion yondashuvlarni talab etadi. Tarbiya jarayonini samarali boshqarish nafaqat o'quvchilarning shaxsiy rivojiga, balki ta'lim sifati va ijtimoiy muhitning barqarorligiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Shu bois, tarbiya ishlarini boshqarishning zamonaviy modeli ta'lim muassasalarida ustuvor yo'nalishlardan biri sifatida qaralishi lozim.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent.
2. Abdullaeva Q. Pedagogik menejment asoslari. – Toshkent, 2020.
3. To'raqulov X. Ta'lim tizimida tarbiya va boshqaruv. – Toshkent, 2019.
4. Slastenin V.A. Pedagogika. – Moskva, 2018.
5. O'zbekiston Respublikasi ta'limga oid normativ-huquqiy hujjatlari.
6. Mustafayeva Khulkar Utkir kizi - Comparative analysis of education systems in the east and west <https://doi.org/10.5281/zenodo.14911417>